

ושאינה מסוימת במצריה עד כמה. פי' כמה יקנה זמכוש אחד כדאזיל תיירא דמורי והדר פירושו כשיעור מדת תלם (ו) והן היו יודעים מדת התלם כמה היה אורך שלו דבשדה גדולה לא היו חורשים זמבעה אחד כשיחורש זמנד זקק שורה אחת מקנה גבול שדהו עד קנהו ומתוך כך קונה כל השדה חדל לישנא לא משמע דהי"ל עוד דלמאי זקק ועוד רק כשיחורש פעם אחת אע"ג דלא הדר (ז) **עובד** בוכבים מבי מטי וזו ידיה אסתלק ליה. פי' משום דכל קנינו של עובד כוכבים בכסף כדאמרין בפ"ק דקדושין (ד' יד: וס) אשכחן עובד כוכבים דכל קנינו בכסף ולא ראהו היא לפי ר"ת למפרש התם דעובד כוכבים קאמר שאין בו קנין אחר (ח) דשטר לא ידעינן זיה אפי' בישראל אלא מדהוקש לאמה העזריה ואמה העזריה לאחריה (ט) אבל בעובד כוכבים דלא שייך זיה קדושין ליכא למילף מאחריה ועוד תניא התם מכסף מנקמתו בכסף הוא נקנה ואינו נקנה בתבוצה כללים דהיינו חליפין משמע דה"ה כשטר אינו נקנה דאפילו כל שוה כסף הוא ממעט התם מכסף אי לא דכתיב ישיב לרבות שוה כסף ככסף אבל בעלמא אורי"ת דלדרכה אין קנינו של עובד כוכבים בכסף אלא זמשיכה וכד' יוחנן קי"ל (י) דרש"י (בכורות דף ק"ג:) מיד עמיתך בכסף (יא) מיד עובד כוכבים זמשיכה (יב)

וכן בפ' בתרא דע" (ק"ד ע"א) וס' ד"ה רב) מסיק דמשיכה לעובד כוכבים קונה והא דקאמר הכא ועובד כוכבים מבי מטו וזו לידה אסתלק ליה היינו משום דמאינו עובד כוכבים קנין כסף צעפרון ושטר ודאי לא קנה עובד כוכבים משום דישאל גופיה לא קנה צעפרא אלא מספר המקנה דירמיה והתם ישראל הוה: **וישראל** לא קנה עד דמטי שטרא ידריה. שהיו עומדים זמקן שכותבין את השטר וקשיא לרבינו שמשון בן אברהם דלמאי לא קנה בכסף גרידא מעפרון צק"ו מגופו גופו באתח ממונו בשמים כדאמרין בבכורות בפ"ב (ק"ד י"ג) וס' דליכא למימר שאינו גומר בדעתו לקנות עד שיהיה צדק דמאחר שהעובד כוכבים מסתלק למה לא יגמור דעתו לקנות ויניחנו להיות הפקר והוא לן למימר דהוי כאלו פירש אי צעינא בכסף איקני מהי"ט דפריש"ט וז"ל דאין סהדי שלא היה בדעתו אלא כמות שהוא רגיל לקנות עם ישראל דהיינו צעפרא מדלל פירש אי צעינא בכסף איקני אבל קשיא לרבינו שמשון בן אברהם דבפרק ב' דבכורות (ס"א) א"ר יחזק ישרא שנתן מעות לעובד כוכבים צבהמה דדיניהן (ס"ב) א"ר שאל משך קנה וחיבת צבכורה ואמאי לא ארמינן אע"ג דקנה מן המורה כדאמר אביי התם דדיניהם שפסקה להן תורה מיד עמיתך זמשיכה הא מיד עובד כוכבים בכסף מ"מ אין דעתו לקנות אלא עד שימשוך כמו שהוא רגיל לקנות עם ישראל כדאמרין הכא ו"ל דהתם דדיניהם קאמר ונראה דשרי לישראל לתבוע (י) מייניהו מעותיו אע"פ שמתוך כך יחזיר העובד כוכבים ויגזול את המחזיק בדבין קא תבע ליה דלא נתן לו מעות אלא ע"מ שתבא הקרקע לידו ואם המחזיק יכול לישטמן מן העובד כוכבים ישטמן אע"פ שהלוקח מפסיד אך אם המחזיק בעי לפרוע לו מעותיו אם (י) יפקיענו הראשון הקרקע מידו ע"י עובד כוכבים נראה דה"ל מסור ממנו: **באגרי** דמטמרי הוו ב'.

והא דאמר בהניקין (גיטין דף נ"ח: וס' ד"ה אן) דאזול מרוותיהו דבאגרי ואזיל גידול צר רעילאי ויהיב טסקא דתלת שנין ולכי אתו מרוותיהו הדרא להו ולא אמרי' כיון דלא יהיב טסקא הופקעה מידם וזכה בה גידול צר רעילאי דהתם מיידי כגון שאמרו מרוותיהו לבני באגרי שיחורשו הקרקע ויורשו ויחללו פירות ויפירו טסקא עד שיחורו (א) ומתרו להם בני באגרי ומתוהו לגידול הלך לא הופקעה מידם וכשיחורו חזרו להן אבל הכא הוו מטמרי בשביל המס שלא ראו לפרוע: אם

ושאינה מסוימת במצריה. אלא צקעה גדולה ופתוחה לשדות אחרים או לרשות הרבים עד כמה זריך לחפור ויקנה כולה אליבא דרב דהא ודאי לשמואל לא חשיבא מסוימת טפי משאינה מסוימת דאפילו זמסוימת קאמר לא קנה אלא (א) מכשוש וכו"ש בשאינה מסוימת. יש מפרשים בענין אחרים ולא נהירא לי כלל: **כדאזיל תיירא דמורי** והדר. כשיחורש זמנד זקק שורה אחת מקנה גבול השדה ועד קנהו והדר וזמורו יעשה עוד שורה אחת דהיינו שמי שורות על פני כל השדה משפטו אל שפתו ממזרח למערב מתוך כך קנה כל השדה גם מן הצפון לדרום דכיון דמחש שמי שורות על פני כל אורך השדה או על כל רחבו כאלו חרש כולו שהרי החזיק בו מלאש ועד סופו. כן נראה צעיני: **אמר רב יהודה אמר שמואל נכסי העובד כוכבים**. שמכרם עובד כוכבים לישראל שקבל העובד כוכבים הדמים ממנו ועדיין לא החזיק בה ישראל זה הקונה אותם: **הרי הן כמכר**. הפקר דמפרש לקמן שאם קדם ישראל אחר והחזיק צם קנה כאלו הן נכסי הגר שמת. ויש מפרשין דמעוט מיהא יחזיר ללוקח ראשון ולי אין נראה כלל דא"כ מאי הרי הן כמכר אלא זכה צהן לגמרי ואם יכול לוקח ראשון לדון עם העובד כוכבי ולהוסיף ממנו מעותיו יעשה ואם לאו יפסיד. ומיהו נראה צעיני (א) דהאי שני רשע ומיקרי דכיון דיהיב לוקח ראשון וזו לא

גרע מעני המהפך בחברה וצא אחר ונטלה דמיקרי רשע והוא אחר. ופירש רבינו שמשון דלית הלכתא כשמואל ומשום דמקשי עלה אביי איך דשמואל דאמר דינא דמלכותא דינא וצא רב יוסף לתוך והקשה אביי ואמר דמעולם לא אמרה שמואל דא"כ קשיא דשמואל דשמואל דאמר דינא דמלכותא דינא. ולי נראה דהלכתא כשמואל דהא רב זממן דדינא הוי והלכתא כוותיה דניני (נמוכות י"ג) דן כוותיה לקמיה וגם הרבה אמוראים כשמואל ס"ל לקמן וסליק שמעתינן דכתיב והא דאמר שמואל דינא דמלכותא דינא רב יוסף עמיה היה יודע מירון לדבר (י) דהאי לא צייא אלא לא ידענא עובדא הכי הוה כו' לא חשש לתוך מאחר דהוה מיימי ראהו מעובדא: **די מטו וזו לידה**. מן הלוקח: **אסתלק ליה**. העובד כוכבים שהרי כל קנינו של עובד כוכבים בכסף כדאמרין בפ"ק דקדושין (ד' יד: וס) ומשקל המעות לבני ידיה הוה מכירה גמורה שאין יכולין עוד לחזור זה בזה וישראל לא קני זמנתן מעות עד דאתא שטרא לידה כדאמרין בקדושין (י"ג) וכדפריש"ט לעיל (נ"ג) דאפילו מישראל צריה לא קני בזו"ע עד שיכתוב לו את השטר וכו"ש מעובד כוכבים דתם עובד כוכבים אנסים הם ואין דעתו לקנות בלא שטר והלכך אי אמת ישראל אחרינא רפק זיה פורתא מקמי האי קנה. ודוקא בלוקח מעובד כוכבים אבל לוקח מישראל חזירו נהי דלא קני לוקח עד דאתי שטרא לידה אחר מיהא אין יכול לקדם ולהחזיק שהרי עדיין צרשות מוכר קיימא שכל זמן שלא החזיק הלוקח או לא צה השטר לידו יכולין שניהם לחזור זה בזה: **מי אמר שמואל הכי**. דקני ליה (א) שני לארעא דעובד כוכבים צחוקה בלא שטר מן העובד כוכבים: **והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא**. כל מקום וארנוניות ומנהגות של משפטי מלכים שרגילים להנהיג צמלכותם דינא הוא שכל בני המלכות מקבלים עליהם מרלונס חוקי המלך ומשפטיו והלכך דין גמור הוא ואין למחזיק זממון חזירו ע"פ חוק המלך הנהוג צעיר משום גזל: **ומלכא אמר**. לא ליכול ארעא שום מחזיק צארעא אלא א"כ יש צידו שטר מכירה מן המוכר והיאך יקנה זה המחזיק הואיל ואין לו שטר מן העובד כוכבים אלא לוקח ראשון יקנה דדינא דמלכותא לבי אחי שטריה דעובד כוכבים לידה: **אמר ליה אגא לא ידענא**. רב יוסף נמי צע"כ הוה ידע להא דאמר שמואל דינא דמלכותא דינא והא דקמחדר ליה לא צייא אלא לא ידענא כו' ודאי הוה יודע מירון לדבר אלא דעדיף ליה למימר עובדא אלא לא חשש לתוך ואביי מהדר ליה דמהוה עובדא ליכא לאחיו ראהו ומיהו רב יוסף לא חזר בו

דמכל מקום שמואל אמרה כדאמר בסמוך והאי דקשיא ליה דינא דמלכותא דינא לא ארעא אלא צעפרא דלאו דינא דמלכותא הוא אלא צחוקה נמי ליכול: **דדורא דרעווא**. שם מקום. אי נמי כפר של רועים: **אמא לקמיה דרב יהודה**. ורוב מעשיו שמע משמואל רבו: **דורא דרעווא קאמר**. צחמיה. וכי משם אתה מציא ראהי דנכסי העובד כוכבים הרי הן כמכר: **באגרי מיטמרי**. שדות טמונות שלא היו הצעלים נותנין את המס למלך אלא מצריחין עמלן: **דאינסו גופייהו**. צעלים ראשונים לא הוו יהיב טסקא ומידינא דמלכותא לא היה צידם דצעלים כח למכור ומכרן בטל וזה השני שהחזיק קנה דדינא דמלכותא אשנתה צחוקה על מנת ליתן אל הטסקא ללוקח אמר מאן דאיהיב טסקא צחוקה בלא שטרא אבל צקקעט שהיא ירשה לעובד כוכבים מאצותיו ומכרה לעולם אימא לך צא אחר והחזיק צה מוסיאין אותה מידו ומחזירין לראשון כשיהיה לו השטר מן המוכר: **ליעבד**

רמא אמר מ"י פ"ה מהל' זכיה ומתנה הל' י סמנ עשין עג טו"ע ח"מ ס' עיה סקיף ג: רמב ב מ"י שם הל' יד עשין עג טו"ע ח"מ ס' קל סקיף ג וס' רמב ג מ"י שם וס' מהל' מכירה הלכא י"ו סמנ שם טו"ע ח"מ ס' קל סקיף א: רמב ד מ"י פ"ה מהל' זכיה הל' טו וס' מהל' גולה הל' א סמנ שם וס' עג טו"ע ח"מ ס' קל סקיף ג וס' שטט סקיף ג וס' ט:

רבינו גרשום

ושאינה מסוימת. אלא בקעה גדולה היא: עד כמה. קנה בה. תיירא דמורי והדר. לומר כמו שהולך צמד בקר של מחרישה בתלם וחזור ועשה תלם אחר כשיעור אותו של תלמים קני ולא יותר: כל המחזיק בהן זכה בהן. כגון שאם מכר עובד כוכבים שדהו לישראל אחד ונתן לו מעות ובי ישראל אחד והחזיק בה קודם שיכתוב לו שטר וזה בהן זה שני ובלבד שיחזיר מעותיו לראשון: מי אמר שמואל הכי. דהאי שני זכה בלא שטר. והאמר שמואל דינא דמלכותא דינא. דכל מי שבא מחמת עובד כוכבים יש לידון בדין מלכות: אלא דרעווא. בכפר של רועים: התם באגי מטמרי. שדות טמונות הוי בדי עובדי כוכבים שהיו מבריחין מן המס ואמטול להכי לא הוי צריך למיקי מייניהו בשטרא דלא הוו דידהו לגמרי אלא משעבדיהו למס המלך. והואיל ורצו להבריח המס יכול להחזיק בהן מי שירצה בדינא דמלכותא ובלבד שיתן המס של שדה דהיינו טסקא. אבל בעלמא דלאו באגי מטמרי אימא דלא קני המחזיק בהן אלא בשטר:

(א) [נמן קנה] זיק ק"ה. גיטין י: מרס כח.

גליון הש"ס

גמרא אמר לא ידענא. גיטין דף ז ע"ב וס': רשב"ם ד"ה הרי הן כמכר ב' דהאי שני רשע פקרי: ע"י לעיל דף כ ע"ב מוס' ד"ה דמיקוס:

הגהות הב"ח

(א) גמ' תיירא דמורי והדר: (ב) שם לא ידענא אלא עובדא הוה: (ג) רשב"ם ד"ה ואמאי וכו' אלא מקום מוס': (ד) ד"ה הרי הן כמכר ב' דהאי שני רשע פקרי: ע"י לעיל דף כ ע"ב מוס' ד"ה דמיקוס:

מוסף רש"י

דינא דמלכותא. של עובדי כוכבים (גיטין י').

מוסף תוספות

א. אלא חורשין את השדה חלקים, וכשיעור שמואריהן חזר וחוחר וחוחר שקרא שדה אחד, והלכך במכור אחד קנה בשדה כשיעור זה. כצ"ל. ב. דא"כ לא הו"ל למימר עד כמה אלא חזר וחוחר למימר בכמה. כלומר בכמה יקנה וכו'. ג. דאין בזה טעם שיקנה אותה כולה בשני תלמים לרובה או לארבע ויתר מהלם אחד. שיע"ל. ד. שלא נאמרה בו משיכה במטלטלין, אלא בישראל כתיב "מיד עמיתך" עד שימשוך מיד ליד. ש"י קדושין י: ד"ה האל. ח' חל מוס' קדושין י: לכך נראה לר"ת דהיי פירושו רכתיב (ויקרא כ) מכסף מקנתו. מוס' בכורות י: ו. וא"ת דילמא הא מיד עבדי בשטר ובחוקה וכו' י"ל דשני קנינין תללו חייין מצויין ושייכי זה במוכר וזה בלוקח שזה נתן מעות וזה מושך אצלו החפץ. מוס' שם ע"פ. י. דשני אינו חייב להשיב מעות לראשון שא"כ מאי הוי אלו כמכר כלומר נכסי הפקר והא דאין קא יידיב אבל רבינו האי נאון ד"ל כתב וכו'. כצ"ל. יא. דלצוקן פסקן הלכו ולא להשטמ. מוס' ה"ה ש' גיטין נ: נ:

רמב"ם הלכות גזלה פרק ה'

ט בני אדם שחזקתן גזלנית וחזקת כל ממונן מן הגזל מפני שמלאכתן מלאכת גזלנית כגון המוכסין והלסטים אסור להנות מהן שחזקת מלאכה זו שהוא גזול ואין מצטרפים דינרים מן התבה שלהן שהכל בחזקת גזלה:

יא במה דברים אמורים שהמוכס כלסטים בזמן שהמוכס עכו"ם או מוכס העומד מאליו או מוכס העומד מחמת המלך ואין לו קצבה אלא לוקח מה שירצה ומניח מה שירצה. אבל מכס שפסקו המלך ואמר שיקח שליש או רביע או דבר קצוב והעמיד מוכס ישראל לגבות חלק זה למלך ונודע שאדם זה נאמן ואינו מוסיף כלום על מה שגזר המלך אינו בחזקת גזלן לפי שדין המלך דין הוא. ולא עוד אלא שהוא עובר המבריח ממכס זה מפני שהוא גזול מנת המלך בין שהיה המלך עכו"ם בין שהיה המלך ישראל:

שולחן ערוך חושן משפט סימן שס"ט

אסור לקנות מגזול ולסטים וליהנות מממונם

ודינא דמלכותא

ג אסור ליהנות מהגזול (שהוחזק ממנו שבא בגזילה) (טור ס"ה) ואם היה מיעוט שלו אע"פ שרוב ממנו גזול מותר ליהנות ממנו עד שידע בודאי שדבר זה גזול בידו:

ד בני אדם שחזקתם גזלנים וחזקת כל ממונם גזל מפני שמלאכתם מלאכת גזלנים כגון המוכסים והליסטים אסור ליהנות מהם שחזקת מלאכה זו שהיא גזל ואין מצטרפים דינרים מהתיבה שלהם שהכל בחזקת גזילה אבל ממה שיש לו בבית או בשוק שלא בתיבת המוכסים מותר לצרף ואפילו מתיבתו אם הוא חייב לתת לו חצי דינר ואין לו אלא דינר נותנו לו ולוקח ממנו חצי דינר אפילו מתיבת המוכסין מפני שהוא כמציל מידו:

ז וכן מלך ששם מס על בני העיר או על כל איש ואיש דבר קצוב משנה לשנה או על כל שדה ושדה דבר קצוב או שגזר שכל מי שיעבור על דבר זה ילקחו כל נכסיו לבית המלך או כל מי שימצא בשדה בשעת הגורן הוא יתן המס שעליה בין שהיה הוא בעל השדה בין שאינו בעל השדה וכל כיוצא בדברים אלו אינו גזול וישראל שגבה אותם למלך אינו בחזקת גזולן והרי הוא כשר והוא שלא יוסיף ולא ישנה ולא יקח לעצמו כלום:

ח וכן מלך שכעס על אחד מעבדיו ושמשי מבני המדינה ולקח שדהו או חצירו אינו גזול ומותר ליהנות בה והלוקחה מהמלך הרי הוא שלו ואין הבעלים מוציאין אותה מידו (וכ"כ לעיל ס"ס רל"ז) אבל מלך שלקח שדה או חצר של אחד מבני המדינה שלא בדינים שחקק הרי זה גזול והלוקח ממנו מוציאין הבעלים מידו כללו של דבר כל דין שיחקוק אותו המלך לכל ולא יהיה לאדם אחד בפני עצמו אינו גזול וכל שיקח מאיש זה בלבד שלא כדת הידוע לכל אלא חמס את זה הרי זה גזול: הגה ואם חקק לבעל אומנות אחד כגון שחקק למלוה בריבית איזה דבר י"א דלא אמרי' ביה דינא דמלכותא דינא הואיל ואינו חקוק לכל (מהרי"ק שורש ס"ו) י"א דלא אמרינן דינא דמלכותא דינא אלא במסים ומכסים התלויים בקרקע כי המלך גזור שלא ידורו בארצו כי אם בדרך זה אבל בשאר דברים לא (הרא"ש פ"ד דנדרים בשם הר"מ ומרדכי פ' הגזול בתרא) וי"ח וסבירא להו דאמרי' בכל דבר דינא דמלכותא דינא (מרדכי שם בשם התוס' ות"ה ס' ש"ט) ולכן המלוה על המשכון יכול למכרו אחר שנה הואיל וכן דינא דמלכותא (שם בשם ר"י בר פרץ) וכן הוא עיקר וכמו שנתבאר לעיל ס' שנ"ו סעיף ז':